

Федорчук Тетяна

студентка

Симоненко Олена

к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м.Київ

України

ВИКОРИСТАННЯ ІНДЕКСНОГО МЕТОДУ В АНАЛІЗІ ВАЛОВИХ ЗБОРІВ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР

Для характеристики економічних явищ чи процесів у часі й у просторі широко використовуються відносні статистичні показники - індекси. Вони дозволяють розраховувати і порівнювати складні соціально-економічні явища, які складаються з безпосередньо непорівнюваних елементів. Індекси будуються на основі звітних і базисних даних в залежності від змісту дослідження. Елементами індексів є величина, що індексується, її тип (форма), вага, термін виконання.

У статистичній практиці, особливо в економічній статистиці, індекс є найбільш вживаним узагальнюючим показником. За допомогою індексів характеризується розвиток національної економіки в цілому та окремих її галузей, аналізуються наслідки виробничо-господарської діяльності підприємств, досліджується роль окремих факторів у формуванні важливіших економічних показників, виявляються резерви виробництва. Індекси використовуються також для міжнародних зіставлень економічних показників, визначення рівня життя населення[1].

Використовуючи індексний метод, можна охарактеризувати зміну найрізноманітніших економічних показників у часі та в просторі: обсягів виробленої продукції, виробничих потужностей, посівних площ, цін, вартості і собівартості продукції, продуктивності праці тощо. Широкого застосування індексний метод набув в торгівлі. Тут обраховуються індекси обсягу та якісних показників, завдяки яким характеризуються зміни обсягів надходження та реалізації товарів, товарних запасів, цін, продуктивності праці, витрат, прибутку тощо [2].

Принципова відмінність індексного методу від найбільш близьких до нього методів відносних і середніх величин полягає в системному підході до дослідження явищ на основі об'єктивно існуючого між ними взаємозв'язку.

На основі даних посівних площ та урожайності зернових культур ПСП «Вікторія - Агро», Пирятинський район, Полтавська область застосуємо індексний метод для аналізу валових зборів (табл. 1).

Для оцінки загальної зміни валового збору зернових культур обчислюється індекс валового збору:

$$I_{пу} = \frac{\sum P_1 U_1}{\sum P_0 U_0} = \frac{143808,3}{115376,8} = 1,2464 \text{ або на } 124,64 \%, \quad \text{тобто валовий збір}$$

зернових культур зріс на 24,6 %.

Абсолютний приріс валового збору становить:

$$\Delta_{пу} = \sum P_1 U_1 - \sum P_0 U_0 = 143808,3 - 115376,8 = 28431,5 \text{ ц.}$$

Зміни валового збору зернових культур безпосередньо залежать від двох факторів: середньої врожайності і розміру посівних площ.

Індекс посівних площ та відповідний абсолютний приріст розраховуємо за формулами:

$$I_p = \frac{\sum P_1 Y_0}{\sum P_0 Y_0} = \frac{124302,7}{1157376,8} = 1,074 \text{ або } 107,4 \%;$$

$$\Delta p = \sum P_1 Y_0 - \sum P_0 Y_0 = 124302,7 - 1157376,8 = 8564,9 \text{ га.}$$

Другий фактор, а саме індекс урожайності та його абсолютний приріст становлять :

$$I_y = \frac{\sum P_1 Y_1}{\sum P_1 Y_0} = \frac{143808,3}{124302,7} = 1,1569 \text{ або } 115,69 \%;$$

$$\Delta y = \sum P_1 Y_1 - \sum P_1 Y_0 = 143808 - 124302,7 = 19505,6 \text{ ц.}$$

Отже, валовий збір збільшився на 24,64 % або на 28431,5 ц, у тому числі внаслідок збільшення урожайності на 15,69 % або на 19505,6 ц, посівної площі на 7,4 % , або на 8564,9 га.

Таблиця 1

Індексний аналіз валових зборів зернових культур ПСП «Вікторія - Агро», Пирятинський район, Полтавська область

Культура	Посівна площа		Урожайність		Валовий збір		
	Базисний рік	Звітний рік	Базисний рік	Звітний рік	Базисний рік	Звітний рік	Умовний рік
	П ₀	П ₁	У ₁	У ₁	П ₀ У ₀	П ₁ У ₁	П ₁ У ₀
Озима пшениця	840	894	95,0	106,2	79800	94942,8	84930
Пшениця	500	564	48,3	62,0	24150	34968	27241,2
Ячмінь	308	327	37,1	42,5	11426,8	13,897,5	12131,7
Разом	1648	1785	70,0	80,6	115376,8	143808,3	124302,7

Таким чином, можна зробити висновок, що відмінною рисою індексного методу є те, що він досліджує не поодинокі економічні категорії, а їх систему, утворену за принципом функціональної залежності між явищами. Дослідження закономірностей може здійснюватися в різних напрямках. Індексний метод – це комплексна характеристика відносної зміни явищ у часі, просторі або в порівнянні з яким-небудь еталоном цих явищ, які внаслідок наявності функціональної залежності між ними задаються системою взаємопов'язаних показників за принципом представлення інтегрального результату через його складові.

Список використаних джерел

1. Виноградова Н.В. Про застосування індексів в аналітичних розрахунках // Вісник Прикарпатського університету. Серія «Економіка» – Ів.-Франківськ: Плай, 2009 – Вип. 7– С.98-103.
2. Ярошенко О.М. Аналіз індексного методу / О.М. Ярошенко // Вісник статистики. – 2004. - №4. – С. 113-120.